

Drugi dio knjige sadrži tekstove autora sa promocija knjiga o agresiji, genocidu i odbrani Bosne i Hercegovine, što je čini raznovrsnijom i bogatijom. U svakom slučaju knjiga "Nezaborav usjeklina genocida" progovara o začetnicima

zločina koji i danas ne osjećaju kajanje za počinjena zlodjela te upućuje na posljedice koje zaborav genocida može donijeti.

Selman Selhanović

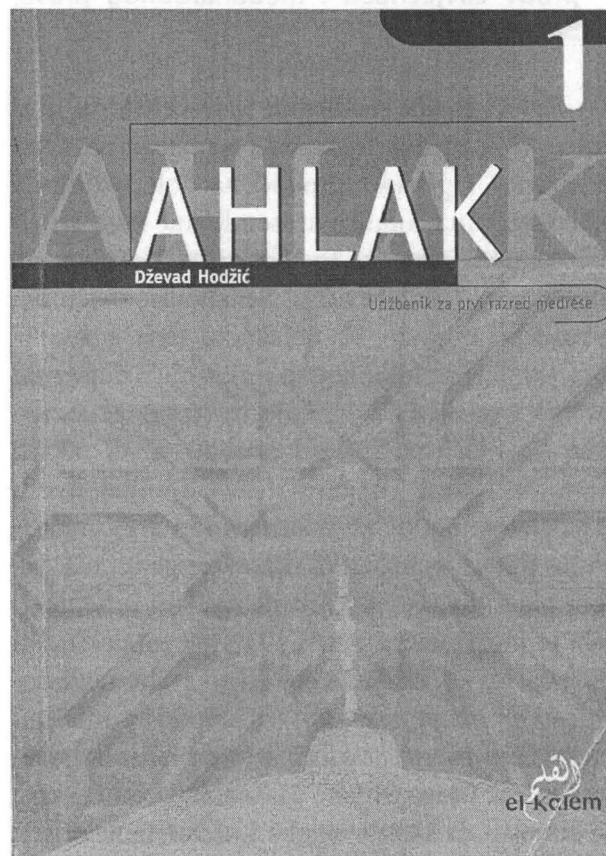
m

AHLAK 1, udžbenik za prvi razred medrese

Dževad Hodžić: *Ahlak 1*, (Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 1423./2003.)

Ahlak 1, udžbenik za prvi razred medrese, autora Dževada Hodžića, ima stotinu četrdeset četiri stranice. Udžbenik je podijeljen je na pet tematskih cjelina: *Izvori islamske etike, Temeljne vrijednosti u islamskoj etici, Temeljne moralne vrijednosti, Loša svojstva i Izbor iz klasičnih tekstova islamske etičke misli*. Ahlak 1 sadrži temeljna islamska etička učenja i uvodi učenika u predmet nauke ahlaka. U uvodnome dijelu data su, na temelju relevantne literature, značenja jezičkog i terminološkog određenja pojmova ahlak, moral i ilmu-l-ahlak i etika. U prvoj cjelini *Izvori islamske etike* govori se o izvorima ahlaka, cilju i svrsi te teorijsko-praktične nauke. Autor naglašava da Uzvišeni Bog, u učenju islama, određuje šta je dobro, a šta loše za čovjeka i definira poziciju ahlaka u odnosu na druge discipline koje se bave čovjekovim osobnim i društvenim životom. Obraden je odnos i veza ahlaka sa fikhom, pedagogijom i psihologijom. S obzirom na značaj hadiske i tefsirske literature za nauku ahlaka autor potcrtava njihovu važnost za ovu disciplinu.

Druga cjelina obrađuje *temeljne vrijednosti u islamskoj etici*. One su nužne za ozbiljno savladavanje teorijsko-praktičnog učenja ahlaka. Vrijednosti kao što su život, tevhid, znanje, pravda i pravičnost, dobrota, ljubav, milost itd. obrađene su na način da se u nastavnu cjelinu koju predaje profesor aktivno uključi i učenik. Na početku svake lekcije kod učenika se po-



kušava potaći zanimanje za zadatu temu tako što mu se postavljaju općenita pitanja koja su relevantna za tu nastavnu cjelinu. Nakon što se obradi tema pitanja su specifičnija i ona sažeto tretiraju najvažnije naglaske iz obrađene cjeline. Sadržaj svakoga dijela utemeljen je na osnovnim izvorima islama, Kur'anu i sunnetu, kao i na pozitivnim primjerima iz humanističkih nauka. Sadržaj sistematično i sukcesivno razvija kod učenika zanimanje za temeljne vrijednosti ahlaka i pomaže mu da teorijski savlada gradivo.

U poglavlju *Temeljne moralne vrijednosti* obrađene su najvažnije moralne vrline, kao mjera, središnja vrijednost u odnosu na nedostatnost i pretjeranost kod čovjeka. Sadržajno su obrađene najznačajnije vrline koje će učeniku pomoći da savlada i usvoji nužne vrijednosti

islamske etike, ali i da praktično usvoji i primjenjuje vrline koje se obrađuju kroz nastavu.

U četvrtom dijelu udžbenika *Loša svojstva* autor ukazuje na štetnost mahana, loših svojstava kojih bi se svaki musliman trebao kloniti i oslobađati u svome životu. Teme poput oholosti i sebeljublja, licemjerstva, srdžbe, mržnje itd. su mahane koje kvare moralni lik vjernika i zato se vježbom, teorijskim i praktičnim usvajanjem vrijednosti i vrlina te nedostatnosti mogu izbjevati i potpuno ih se može kloniti. U nastavno-metodološkom smislu mahane su isto obrađene kao i vrline. U petoj cjelini udžbenika *Izbor iz klasičnih tekstova islamske etičke misli* uvršteni su fragmenti etičkih tekstova Ibn Kajjima el-

Dževzija, Ibn Mukafe, Ibn Miskevejha, Ibn Hazma, Ebu Hamida el-Gazalija i El-Kušejrija.

Znanstveni pristup, sadržaj tema, metodologija, sintetički elementi u djelu *Ahlak 1*, udžbenik za prvi razred medrese, autora Dževada Hodžića, u potpunosti zadovoljavaju potrebe udžbeničke literature. To je moderni pristup i prilagođeni sadržaj trajnih pitanja vrijednosti, vrlina i mahana učenicima srednjoškolskoga uzrasta. Štampanjem ovog udžbenika značajno je afirmiran predmet *Ahlaka*. To je važan doprinos razvoju sistematskog i obuhvatnog obrazovanja u medresi iz ove važne teorijsko-praktične discipline.

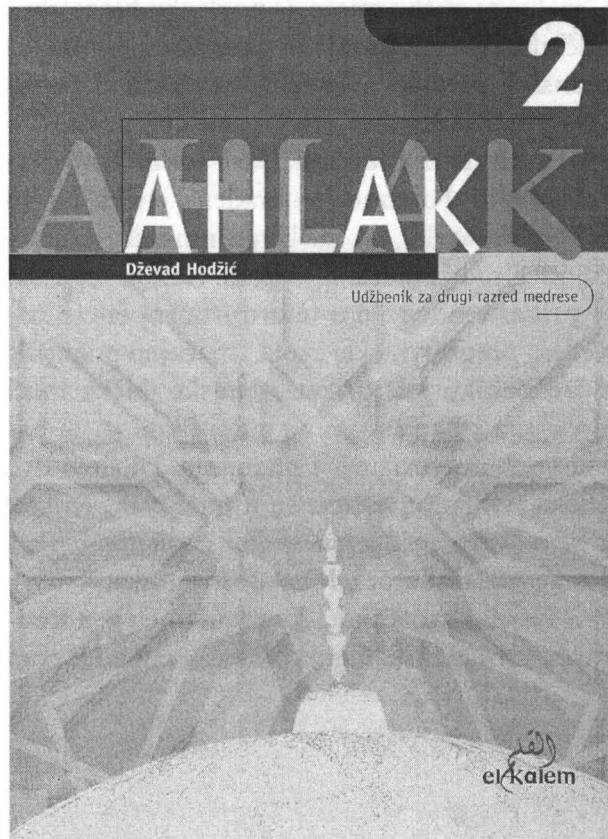
Nedžad Grabus

m

AHLAK 2, udžbenik za drugi razred medrese

Dževad Hodžić: *Ahlak 2*, (Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 1423./2003.)

Djelo *Ahlak 2*, udžbenik za drugi razred medrese ima 138 stranica. *Ahlak 2* je sadržajno i znanstveno nastavak udžbenika *Ahlak 1*. Autor oba udžbenika je dugogodišnji predavač tog predmeta na medresi i autor više znanstvenih radova iz oblasti etike muderris Dževad Hodžić. Udžbenik je podijeljen na četiri cjeline: *Osnovni etički pojmovi*, *Osnovni tokovi*, *Savremena pitanja islamske etike* i *Izbor modernih tekstova islamske etičke misli*. U prvome dijelu udžbenika *Ahlak 2* sistematično su, analitički i relevantno, obrađeni najznačajniji moralni i etički pojmovi koji učeniku daju jasan uvid u etički pojmovni instrumentarij. Znanstveno-teorijska elaboracija tema, kombinirana s pedagoškim iskustvom autora, raskošno pokazuje važnost etičkog razumijevanja i učenja najznačajnijih dimenzija islamske etike. Definirani su osnovni etički pojmovi kao što su dobro, savjest, sloboda volje, moralna norma, moralni sud, dužnost, namjera, zabrana, grijeh itd. U udžbeniku je



istaknuta važna dimenzija islamske etike usporedbom sa najznačajnijim etičkim teorijama. Profesor Dževad Hodžić je analitički i sintetički elaborirao najvažnije ciljeve ljudskih postupaka, izvorište i porijeklo morala, ulogu duhovnih i duševnih čovjekovih moći u napredovanju moralnog života, važnost moralnih normi, izgradnju etičkog teorijskog i normativnog sustava

u kontekstu islamske etike i drugih etičkih teorija. Značajna je usporedba ahlaka sa edebom, sličnosti vjere i morala, morala i znanosti te usporedba islamske etike i fikha.

Važan segment udžbenika jest prikaz historijskog razvoja etičkog učenja. Autor je opisao razumijevanje morala kod predislamskih Arapa, osnovne tokove iranske etičke misli, indijske misli i grčke etičke filozofije. Nakon toga autor je lapidarno i pronicljivo analizirao utjecaj spomenutih teorija na islamsku etičku teoriju.

U drugoj cjelini *Osnovni tokovi* sadržani su najznačajniji naglasci unutar tradicionalističke etike, racionalističke etike – etička pitanja unutar ilmu-l-kelama, sufijske etike, filozofske i reformističke etike te islamske etičke misli kod Bošnjaka. Istaknuta je važnost predstavnika sufijske etičke misli, s posebnim naglaskom na El-Gazalijevu etičku misao. U poglavlju filozofsko-etičkih tema dat je prikaz najznačajnijih muslimanskih predstavnika filozofske etike. Učenici će se upoznati s briljantnim umovima kao što su: El-Kindi, El-Mawerdi, Nasiruddin Tusi i Ibn Miskewejh. Posebno je obrađena etička misao Ibn Miskewejha, po mišljenju mnogih, najznačajnijeg muslimanskog etičara. Nakon toga dat je prikaz tendencija u reformističkoj etici i navedeni predstavnici te škole. Značajno poglavlje u udžbeniku jest prikaz islamske etičke misli Bošnjaka s naglaskom na autore koji su se bavili etičkim teorijama i pitanjima. Dijelovi dva etička traktata uvrštena su u udžbenik, *Traktat o samilosti i sažaljenju spram živih stvorenja* i *Risalei-ahlak*, autora Mustafe Pruščaka.

Posebno značajan iskorak učinjen je u tretiranju savremenih pitanja islamske etike. Dževad

Hodžić je ranije objavljivao ovu vrstu tekstova, ali su oni sada sistematizirani i uvršteni u zvanični nastavni plan i program medrese. Konačno će učenici proučavati pitanja i probleme savremene etičke misli kao što su: radni i poslovni moral, politički moral – politika kao primijenjena etika odgovornosti, seksualni moral, etička pitanja u medicini i ekološka etika. Mada su spomenuta pitanja fragmentarno tretirana u bosanskoj periodici ona su sada dobila svoj potpuni dignitet u udžbeniku *Ahlak 2*. Elaboriranjem tih pitanja autor je potvrdio svoju dinamičku i kreativnu misao, ali i afirmirao tradicionalne islamske vrijednosti na temelju kojih se razvijaju ljudske vrline i odgovornosti.

U četvrtoj cjelini *Izbor modernih tekstova islamske etičke misli* dat je fragmentarni izbor savremenih etičkih tekstova Muhammeda el-Medenija, Nerkeza Smailagića, dr. Muhammeda Hamidullaha, Fazlur Rahmana i dr. Muhammeda el-Behija.

Udžbenici *Ahlak 1* i *Ahlak 2* mogu se ubrojati među najznačajnija djela iz oblasti islamske etike na bosanskom jeziku. Oni su primarno namijenjeni učenicima medresa u BiH, međutim sigurno će od njih koristiti imati studenti Fakulteta islamskih nauka, studenti medicinskih fakulteta i drugih društvenih fakulteta čiji će svršenici obavljati humanističke misije u našem društvu. Dževad Hodžić se ovim udžbenicima potvrdio kao afirmirani intelektualac i alim, a bosanskoj čitalačkoj publici približio disciplinu koja u eri tehničko-tehnološke revolucije često ostaje na margini ljudskoga bivstvovanja.

Nedžad Grabus

m